

мии была проведена научно-практическая конференция “Роль иммунной, эндокринной и нервной систем в процессах морфогенеза и регенерации” и Пленум Президиума научного Общества АГЭТ Украины под председательством президента Общества АГЭТ член-корреспондента АМН Украины профессора Ю.Б.Чайковского. На кафедре функционируют гистоавтордиографическая, гистохимическая, гистологическая лаборатории. Внедрена морфологическая система “Видеотест”, позволяющая производить автоматический учет морфологических структур. В рамках научного направления изучения органов иммунной системы на кафедре проводятся консультации и организуются курсы повышения квалификации на рабочем месте. За последние 10 лет прошли стажировку на рабочем месте сотрудники морфологических кафедр Крымского, Национального, Днепропетровского, Луганского, Винницкого медицинских университетов, Национального аграрного университета, Ужгородского и Запорожского государственного университетов. Сотрудники кафедры постоянно проводят комплексные работы как с клиническими, так и с теоретическими кафедрами. При активном участии сотрудников кафедры изучены биологические свойства отечественного оригинального препарата «Тиотриазолин», обладающего кардиопротекторным, гепатопротекторным, иммуномодулирующим, антиоксидантным, мембраностабилизирующим действием. Препарат широко используется в медицинской практике. В 2005 г. была издана монография профессора Н.А.Волошина и соавт. “Тиотриазолин”. За период работы кафедры было опубликовано более 1000 научных работ, глава учебника “Анатомия человека”, 150 статей, пособий, сборников учебно-методического и методического плана. Получено около 50 авторских свидетельств и патентов на изобретения. С 2005 года коллектив кафедры перешел на кредитно-модульную систему организации учебного процесса, с которым будет связана дальнейшая перспектива.

ХАРКІВСЬКА ТА БУКОВИНСЬКА МЕДИЧНІ ШКОЛИ: СПІЛЬНІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

В.М.Лісовий¹, В.П.Пішак, В.В.Бобін¹, Ю.Т.Ахтемійчук, В.О.Ольховський¹, Ж.М.Перцева¹

Харківський державний медичний університет¹, Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Історія навчальних закладів – це історія конкретних людей. Своїм поступом медінституту значною мірою зобов’язані волі, талану, культурі окремих особистостей. Такою людиною в історії двох медичних інститутів – Харківського й Чернівецького (нині Харківський та Буковинський державні медичні університети) – стала прекрасна людина, талановитий організатор і керівник вищої медичної школи Дмитро Сергійович Ловля. Доля Д.С.Ловлі, як і багатьох людей, початок творчої діяльності яких припав на 20-30-ті роки минулого сторіччя,

була і щасливою, і важкою й трагічною. Виходець із селян, Д.С.Ловля взяв активну участь у громадянській війні, початку робіт з організації радянської охорони здоров’я. У 1929 році його призначили директором Харківського медичного інституту. За період самостійного існування Харківського медичного інституту (з 1920 року як спадкоємця медичного факультету Харківського університету) в ньому змінилося 8 керівників. За спогадами професорів, інститут на той час являв собою “большое учреждение с плохо поставленной работой и совершенно недостаточно организованным коллективом...”. Становище було дуже складним. Але завдяки вмілому та енергійному керівництву, принциповому та вимогливому ставленню до людей, чесному й відповідальному виконанню Д.С.Ловлею своїх обов’язків, положення інституту за короткий час значно змінилося на краще. П’ятиріччя його діяльності (1929-1934) було відмічено вітальним листом професорів та викладачів за 130 підписами, в якому вони, звертаючись до Дмитра Сергійовича, писали: “...своім ставленням до справи підготовки кадрів Ви запалювали весь наш професорсько-викладацький склад. Ваш такт та особисті властивості робили надзвичайно легкими та плодотворними зносини з Вами і часті зустрічі в ділових питаннях”. У 1935 році Харківський медичний інститут під керівництвом Д.С.Ловлі став переможцем українського конкурсу на кращий вищий медичний навчальний заклад. Але напружена робота Дмитра Сергійовича на цій посаді була перервана арештом НКВС 1 жовтня 1937 року через безглуздий донос. Арешту передували неодноразові упереджені перевірки діяльності директора, декілька партійних персональних справ протягом 1936-1937 років. Це відбувалося на тлі розв’язаної в інституті кампанії з “викриття троцькістсько-бухарінських шкідників”. Інститутська газета “За радянського лікаря” друкувала нищівні статті: “Викрити всю “артіль” ворога Ловлі”, “Ліквідувати наслідки шкідництва на робітфаці”, “Викрити всю націоналістичну й троцькістсько-бухарінську наволоч”, “Посібників ворога виключено з партії”. Про директора, під керівництвом якого інститут посів перше місце в змаганні медичних ВНЗ України, у статтях говорилося: “Підлий агент фашистських розвідок, пролізши на відповідальну роботу директора медінституту, ... Ловля скерував усю роботу на зрив підготовки медичних кадрів, на насадження ворогів в інституті” і т. ін. Разом з Д.С.Ловлею ворогами назвали заступника директора з навчальної роботи Михайла Михайловича Зотіна та інших професорів. У ході судового розслідування Д.С.Ловля витримав численні моральні та фізичні тортури, але не обмовив ні себе, ні своїх друзів і колег. Таким чином кадровий склад Харківського медінституту зберігся. Він не визнав себе винним ні в одному з висунутих проти нього звинувачень, і все ж був засуджений до 12 років позбавлення волі з відбуванням по-

карання на золотодобувних копальнях Колими. Нестерпні умови праці тут, здавалося, прирікали його на загибель, але 31 грудня 1939 року справу Д.С.Ловлі було переглянуто, й він, на щастя, повністю реабілітований. Значну роль у реабілітації, без сумніву, відіграла велика кількість листів від професорів і викладачів Харківського медичного інституту, які в складний час масових репресій виявили мужність і не побоялися виступити на захист свого колишнього директора. Улітку 1940 року Д.С.Ловля повернувся до Харкова й почав працювати асистентом на кафедрі мікробіології 1-го Харківського медичного інституту. Під час Вітчизняної війни разом з інститутом перебував в евакуації у м. Чкалові (нині Оренбург), де крім викладання, працював головним державним санітарним інспектором Чкаловської області. Після реевакуації в 1944 році до Харкова Дмитро Сергійович одночасно з викладацькою діяльністю у медичному інституті працював також Харківським обласним держсанітінспектором. З цієї посади в серпні 1945 року його переведено до Чернівців директором новоствореного Чернівецького медичного інституту. Це непроста для інституту роки: гостра нестача викладачів, дуже бідна, напівзруйнована матеріальна база, відсутність навчальних посібників, підручників, обладнання, палива, продуктів харчування для забезпечення студентської їдальні й десятки інших не вирішених питань. Усі вони вимагали негайного вирішення й, дякуючи великому досвіду директора, вирішувалися. Завдяки активній підтримці колективу викладачів і студентів, щоденній увазі й допомозі Міністерства охорони здоров'я, місцевої влади, інших медичних інститутів країни, створюються необхідні умови для роботи Чернівецького медичного інституту. Уже через два роки після відкриття інститут дав охороні здоров'я перших 88 лікарів! Безумовно, цими успіхами інститут багато в чому завдячував саме першому своєму директорові – Д.С.Ловлі. Високий авторитет Д.С.Ловлі в колективі Харківського медичного інституту сприяв тому, що до Чернівецького медичного інституту разом з ним перейшло працювати багато вчених з Харкова. Серед них – Михайло Михайлович Зотін, який довгий час був заступником директора ХМІ з навчальної роботи. Від 1945 по 1951 рік завідувачем кафедри психіатрії Чернівецького медичного інституту працювала проф. Н.П.Татаренко, яку обрали депутатом міської Ради депутатів трудящих, а згодом – депутатом Верховної Ради УРСР. Завідувачем кафедри фармакології став професор С.П.Закривидорога, випускник ХМІ, що у свій час закінчив робфак цього ж інституту. Працюючи у Чернівцях, він виготовив ліки “терпентин”, що добре себе зарекомендували при лікуванні багатьох шкірних хвороб. У Чернівецькому медичному інституті також працювали О.І.Самсон, Г.А.Троян, В.К.Патратій та інші представники харківських медичних наукових шкіл. У 50-х роках минулого

століття кафедру нормальної анатомії Чернівецького медичного інституту очолила Вікторія Антонівна Малішевська – учениця відомого українського вченого-анатома, завідувача однойменної кафедри Харківського медичного інституту професора Р.Д.Синельникова. Протягом багатьох років вона продовжувала науковий напрямок, запропонований їй Р.Д.Синельниковим ще в Харкові, – вивчала залози слизової оболонки щетки та стравоходу людини у віковому аспекті, а також залози глотки представників деяких класів хребетних тварин, що мешкають у різних умовах навколишнього середовища. Нею було встановлено, що в філогенетичному ряді досліджуваних видів нема паралелізму між рівнем організації даного виду та морфологією його залозистого апарату. У подальшому професором Малішевською була розроблена оригінальна методика фарбування досліджуваних препаратів – цілісні препарати глотки та стравоходу після фарбування метиленовою синьою фіксувалися навколо скляного циліндра, в якому розміщувалася маленька електрична лампочка. Завдяки цьому детально вивчили при збільшенні біокулярної лупи (20-40 раз) форму залози, її головних частин, вивідної протоки, створили топографічну карту розташування залоз у різних частинах глотки. В.А.Малішевська досліджувала також взаєморозташування залоз та кровоносних судин – артеріол, венул, капілярів. Вона також встановила особливості іннервації залозистого апарату досліджуваних органів. Плідно керуючи кафедрою протягом багатьох років, професор В.А.Малішевська підготувала плеяду талановитих вчених-морфологів і серед них – Заслуженого діяча науки й техніки України, доктора медичних наук, професора Володимира Миколайовича Круцяка, 70-річний пам'ятний ювілей від дня народження якого відзначають українські вчені-медики в 2006 році. Тісні творчі стосунки співробітників двох відомих українських медичних шкіл – харківської й буковинської – продовжуються й нині. Молоді вчені та досвідчені науковці Харківського державного медичного університету із задоволенням публікують результати своїх досліджень у знаних в Україні фахових журналах БДМУ – “Буковинський медичний вісник” та “Клінічна анатомія та оперативна хірургія”. У свою чергу, отримують путівку в наукове життя здобувачі наукових ступенів кандидата і доктора медичних наук співробітники Буковинського державного медичного університету у спеціалізованих вчених рада ХДМУ. Часто вчені обох закладів зустрічаються на наукових з'їздах, конференціях, на засіданнях захисних вчених рад як наукові керівники дисертантів та їх офіційні опоненти. Отже, продовжують жити добрі славні традиції обміну досвідом та взаємодопомоги між харківською та буковинською медичними школами, засновані нашими спільними Вчителями!